

KOULUTUSPOLIITTINEN OHJELMA

Hyväksytty valtuuskunnan kokouksessa 1.3.2009, osin muutettu valtuuskunnassa 21.4.2013

Sisällysluettelo

Johdanto.....	2
Koulutuksella elämä haltuun	2
Koulutuksella tuetaan yksilön kehitystä kokonaisuutena.....	2
Informaationhallinta koulutuksen painopisteeksi.....	3
Sivistynyt kansalainen ymmärtää erilaisuutta ja kunnioittaa ympäristöä.....	3
Koulutus luo tasa-arvoa, koulutus edellyttää tasa-arvoa.....	4
Koulutus edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa.....	4
Kaikille tasalaatuinen koulutus.....	4
Syrjintään, häirintään ja kiusaamiseen puututtava välittömästi.....	5
Esteetön ympäristö on hyvä jokaiselle.....	5
Syrjäytymisen ehkäisyyn kiinnitettävä huomiota.....	5
Oikea koulutus, oikeassa paikassa, oikeaan tarpeeseen.....	6
Varhaiskasvatus ja peruskoulu lähipalveluina.....	6
Toisen asteen koulutuspaikka kotiseudulla.....	7
Korkeakoulutuksen sijoittumisen on perustuttava todelliseen koulutustarpeeseen.....	7
Koulutus ja työllisyys.....	8
Opintojen ohjauksella oikea kuva koulutuksesta.....	8
Koulutus työvoimapolitiikan keinona.....	8
Täydennyskoulutus ja epämuodollisen osaamisen tunnustaminen arvoonsa.....	8
Hyvät palvelut ja tukijärjestelmät ovat osallistumisen edellytys.....	9
Riittävä taloudellinen tuki täysipäiväiseen opiskeluun	9
Hyvinvoivan opiskelijan opinnot sujuvat.....	9
Osallistuminen on parasta oppia aktiiviseen kansalaisuuteen.....	10
Koulutuksen rahoitus.....	11
Koulutuksen kuuluu olla maksutonta ja julkisesti rahoitettua.....	11
Rahoituksella voidaan tukea tasa-arvoa.....	11
Tulosohjauksessa käytettävä laadullisia kriteerejä.....	11
Elinikäinen oppiminen edellyttää rahoituksen uudelleenjärjestämistä.....	11

JOHDANTO

Koulutuksen merkitys niin yhteiskunnallisen kehityksen kuin yksilön identiteetin rakentajana on ensisijaisen tärkeä. Siksi koulutukseen panostaminen on Vihreille tärkeä arvovalinta. Monipuolisesti osaavat ja sivistyneet ihmiset kykenevät hallitsemaan elämänsä, tekemään siitä mielekästä ja kehittämään ratkaisuja havaitsemiinsa ongelmiin. Siksi koulutus on Vihreiden mielestä yhteiskuntapolitiikan ydinalue.

Koulutus luo mahdollisuuksia hyvään ja mielekkääseen elämään. Jokaisella tulisi olla mahdollisuus hakeutua omia valmiuksiaan ja kiinnostuksen aiheitaan vastaavaan koulutukseen ilman, että taloudellinen tai sosiaalinen asema sitä estää. Muodollisen koulutuksen puute, sen ulkopuolelle jääminen tai jättäytyminen ei saa olla ihmisarvon mitta tai este hankkia tietoja ja taitoja. Ymmärryksen saavuttaminen maailmasta ja sivistyksen hankkiminen eivät riipu suoritetuista tutkinnoista, vaan niiden pitää olla koulutuksesta riippumaton oikeus.

Osaamista, tietoa ja sivistystä ei tule rajata kansallisvaltioiden tarpeiden mukaan. Tiedon universaalien luonteen vuoksi koulutuksella on aina maailmanlaajuinen merkitys. Yksin kansallisilla tarpeilla perusteltu koulutuspolitiikka ei luo maailmanlaajuista hyvinvointia. Koulutus kehittää ihmisten osaamista, tiedon ja sivistyksen tasoa ja valmistaa heitä toimimaan yhteiskunnassa. Se vastaa yhteiskuntien osaamistarpeisiin ja hyvin toteutettuna tasaa sosiaalisia ja taloudellisia eroja.

Koulutus luo kykyä arvioida maailmaa, tarkastella sitä kriittisesti sekä esittää ja toteuttaa ratkaisuja ongelmien korjaamiseksi. Koulutus auttaa ihmisiä ottamaan oman elämänsä haltuun. Tällaisena koulutuksella on vahva maailmaa muuttava rooli. Se antaa valmiuksia arvioida maailmaa ja ylläpitää mahdollisuutta muutokseen. Juuri tämän vuoksi koulutus on tärkeätä vihreässä politiikassa, jonka tavoitteena on muuttaa maailmaa oikeudenmukaisemmaksi, avarakatseisemmaksi ja ekologisemmaksi.

KOULUTUKSELLE ELÄMÄ HALTUUN

Koulutuksesta saadaan perusvalmiudet toimia yhdessä muiden ihmisten kanssa. Sen tehtävänä on kasvattaa ymmärtämään erilaisia riippuvuussuhteita sekä toimimaan sopusoinnussa myös luonnonympäristön kanssa. Koulutus kehittää kykyä hallita yhä kasvavia tietomääriä, arvioida kriittisesti yhteiskuntaa sekä löytää uusia ratkaisuja havaittuihin ongelmiin. Sivistynyt, suvaitsevainen, sosiaalisesti kyvykäs sekä kriittinen kansalainen on koulutuksen tavoite, ei sivutuote.

Koulutuksella tuetaan yksilön kehitystä kokonaisuutena

Suomalainen koulu on saavuttanut erinomaisia tuloksia tiedollisilla mittareilla mitattuna. Kuitenkin koululaisten hyvinvoinnissa on havaittu merkittäviä puutteita. Koulun tulee tiedollisten osaamistavoitteiden ohella tukea entistä paremmin oppilaan yleisen hyvinvoinnin, tunne-elämän, sosiaalisten taitojen sekä eettisten ja esteettisten taitojen kehitystä. Koululla on myös tärkeä tehtävä ongelmien ennaltaehkäisemisessä ja varhaisessa tunnistamisessa sekä yhteistyössä kodin kanssa oppilaan kasvun ja kehityksen tukemisessa.

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen minäkuvaa ja itsetuntoa,

sosiaalisten taitojen yhteisöllisyyden kehittäminen on yhtä tärkeää kuin tiedolliset ja taidolliset valmiudet. Esiopetuksen ei pidä käytännössä aikaistaa kouluopetusta vuodella, vaan sen tulee olla nimenomaan varhaiskasvatusta.

Lasten ja nuorten turvallisuuden tunteen vahvistamiseksi on tärkeää, että koulussa on läsnä myös muita tuttuja aikuisia kuin opetushenkilöstöä. Mahdollisuuksia monipuoliseen tekemiseen, itsensä toteuttamiseen sekä valmiuksien hankkimiseen voidaan tukea koulupäivään yhdistetyillä harrastus- ja kerhotoiminnalla. Tämä antaa mahdollisuuden harrastusten ja koulunkäynnin sujuvaan yhdistämiseen sekä mahdollisuuden vapaamuotoisempaan toimintaan. Tällaisen niin sanotun eheytetyn koulupäivän tulee kuitenkin aina perustua perheen valintaan ja vapaaehtoisuuteen, ei oppivelvollisuuteen.

Informaationhallinta koulutuksen painopisteeksi

Nykymaailma on tulvillaan erilaista informaatiota. Tämän keskellä pärjääminen vaatii kykyä hankkia, käsitellä ja arvioida tietoa sekä tehdä sen perusteella johtopäätöksiä. Koulutuksen keskeinen tehtävä on näiden valmiuksien kehittäminen. Tämä vaatii monipuolisen ja tasapainoisen ainevalikoiman tukemista peruskoulussa sekä soveltavaa, tietoa etsivää ja arvioivaa sekä ajattelun taitoja kehittävää oppimista tukevien menetelmien soveltamista. Informaatioteknologiasta on tullut osa nuorten elämäntapaa. Koulu on tässä kehityksessä jäljessä ja sen valmiuksia hyödyntää informaatioteknologiaa on tuettava.

Monipuoliset tiedonhaun mahdollisuudet sekä oppilaitoskirjastoissa että yleisissä kirjastoissa antavat mahdollisuuksia informaatiolukutaidon kehittämiseen. Informaation jakaminen tietoverkkojen kautta parantaa kirjastojen mahdollisuutta toimia monipuolisen ja aidosti maailmanlaajuisen tiedon hankkimispaikkana.

Sivistynyt kansalainen ymmärtää erilaisuutta ja kunnioittaa ympäristöä

Koulutuksella on merkittävä vaikutus oppilaiden ja opiskelijoiden arvopohjan rakentumiselle. Tieto ja ymmärrys kestävästä kehityksestä, luonnon toimintamekanismeista ja käsitys omasta itsestä osana luonnon kokonaisuutta ovat edellytyksiä ympäristövastuulliselle elämäntavalle. Tiedon jakamisen lisäksi ympäristökasvatuksessa tulee edistää käytännöllistä osallistumista, joka vahvistaa kokemusta omien tekojen ja toiminnan merkityksestä.

Ihmisten keskinäinen ymmärrys on avain hyviin työ- ja kouluyhteisöihin sekä perhe- ja parisuhteisiin. Koulun on annettava oppilaille valmiudet ymmärtää omaa sekä toistensa biologista, henkistä ja seksuaalista kehitystä ja moninaisuutta.

Koulutuksen tavoitteena on myös kehittää yksilön kykyä kohdata vieraita kulttuureita, kunnioittaa ihmisoikeuksia ja hyväksyä erilaisuutta. Yhdenvertaisuuden edistäminen kuuluu siten koulutuksen perustehtäviin. Yhdenvertaisuuskasvatus osana koulutusta tukee moniarvoisen yhteiskunnan kehittymistä ja antaa yksilölle valmiudet monikulttuuriseen kanssakäymiseen, joka on ensiarvoisen tärkeä elämässä pärjäämisen taito. Ihmisten erilaisuus on itsestään selvä osa kouluyhteisöä, jossa kaikki yhteisön jäsenet ovat samanarvoisia keskenään.

Nykyisenlainen oman uskonnon ja elämäntavojen opetus on eristävä, eriarvoistava ja siten perustuslain vastainen. Tällä hetkellä suuri osa pienempien uskontokuntien opettajista on

epäpäteviä; kaikilla oppilailta on oltava oikeus pätevään aineenopettajaan ja tasa-arvoiseen opetukseen. Opetuksen laadun tasaisuus, sekä mahdollinen muihin aineisiin yhdistettävä temaattisuus mahdollistuu katsomusaineiden osalta kun opetus on kaikille yhteistä.

Toimenpide-ehdotuksia:

- Mahdollisuuksia osallistua osapäiväiseen varhaiskasvatukseen on lisättävä.
- Jokaisella maahanmuuttajalla tulee olla subjektiivinen oikeus kielikoulutukseen.
- Peruskoulussa ja lukiossa uskonnon ja elämänskatsomustiedon opetus on korvattava kaikille yhteisen katsomusaineen opetuksella.
- Ympäristökasvatuksen asemaa on vahvistettava perusopetuksessa läpileikkaavasti.
- Kieliopintojen monipuoliselle tarjonnalle on taattava riittävät resurssit.
- Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on kehitettävä mahdollisuuksia eri taustoista tulevien opiskelijoiden kohtaamiseen sekä keskinäisen ymmärryksen lisäämiseen.
- Oppilaitoskirjastoille on taattava riittävät resurssit.

KOULUTUS LUO TASA-ARVOA, KOULUTUS EDELLYTTÄÄ TASA-ARVOA

Koulutus sellaisenaan luo tasa-arvoa ja ihmisten yhdenvertaisuutta. Koulutuspolitiikalla on pystytty kaventamaan luokkaeroja ja vähentämään sosiaalisen taustan merkitystä ihmisen elämänpolun määrittämisessä. Kuitenkin itse koulutuksessa opiskelijoiden ja oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun on kiinnitetty vielä suhteellisen vähän huomiota. Vihreille tasa-arvo ja yhdenvertaisuus koulutuksessa tarkoittaa paitsi koulutuksen tasa-arvoa lisäävää vaikutusta sellaisenaan, myös yhdenvertaisia oppimismahdollisuuksia sekä kasvattamista moniarvoisessa maailmassa toimimiseen.

Koulutus edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa

Suomessa on pystytty vähentämään sosiaalisen taustan merkitystä koulutukseen hakeutumisessa. Kuitenkin vähemmän koulutettujen lapset myös jäävät useammin peruskoulutuksen jälkeisen koulutuksen ulkopuolelle kuin enemmän koulutettujen. Lisäksi uudet koulutukselliset vähemmistöt, kuten maahanmuuttajat, luovat uudenlaisia tarpeita tarkastella koulutusjärjestelmän tasa-arvoisuutta. Sosiaalisen taustan vaikutusta koulutustasoon pitää pyrkiä edelleen vähentämään.

Koulutustasosta riippumatta ihmisellä pitää olla mahdollisuus hankkia tietoja ja taitoja. Siksi tarvitaan vapaata sivistystyötä ja vahvaa kirjastolaitosta omaehtoisen opiskelun ja oppimisen tukemiseen.

Kaikille tasalaatuinen koulutus

Koulutuksen tasa-arvo lähtee siitä, että kouluopetus on tasalaatuista ja huomioi oppilaiden erilaiset tarpeet. Vihreät eivät kannata peruskoulujen tasoryhmiä, mutta eritasoisille oppijoille on annettava tukiovetusta ja tehostettua tukea tarvittaessa. Vihreät tavoittelevat inklusion ajatusta koulutuksessa. Inklusiolla tarkoitetaan koulunkäynnin tapaa, jossa kaikki oppilaat käyvät koulua yhdessä, ja

yhteinen opetus on järjestetty oppilaiden yksilöllisten edellytysten mukaisesti. Erityisjärjestelyjä tarvitsevien kohdalla erilliset koulut eivät pääosin ole hyvä ratkaisu oppilaan tai opiskelijan tulevaisuuden eikä yhteiskunnan kannalta, vaan erityisopetuksen yksiköt tulisi sijoittaa yleisopetuksen koulujen sisään. Kouluille on taattava riittävät resurssit, jotta mm. ryhmäkoot voidaan pitää riittävän pieninä ja koulunkäyntiavustajia on mahdollista palkata. Riittävän pienet ryhmäkoot mahdollistavat niin erityistä tukea vaativien kuin nopeammin edistyvien oppilaiden huomioon ottamisen. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden jatko-opiskelumahdollisuudet peruskoulun jälkeen on turvattava riittävillä yksilöllisillä tukitoimilla toisella ja korkea-asteella.

Syrjintään, häirintään ja kiusaamiseen puututtava välittömästi

Koulutuksessakaan ketään ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan sukupuolensa tai sukupuoli-identiteettinsä, vakaumuksensa, vammaisuutensa, kansallisuutensa, etnisen taustansa, ikänsä tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Yhdenvertaisuutta on edistettävä niin opetuksessa, henkilöstöpolitiikassa kuin oppilaitoksien päätöksentekoon osallistumisessakin.

Sukupuolten väliseen tasa-arvoon on kiinnitettävä erityistä huomiota, ja oppilaitosten on pyrittävä eroon sukupuoliroolien määrittelemästä toiminnasta. Sukupuolinen häirintä voi vahingoittaa vakavasti opiskelijan persoonallisuutta ja mahdollisuuksia saattaa opintonsa loppuun eikä sitä missään tilanteessa tule hyväksyä. Kaikenlainen kiusaaminen oppilaitoksissa on vakava ongelma ja oppilaitosten henkilökuntaa on valmennettava tunnistamaan ja ennalta ehkäisemään kaikkiin kouluyhteisön jäseniin kohdistuva syrjintä, häirintä ja kiusaaminen.

Esteetön ympäristö on hyvä jokaiselle

Esteetön ympäristö on opiskelun edellytys monille, mutta myös hyvä opiskelu- ja työskentely-ympäristö kaikille. Esteettömyyteen kuuluu fyysisen toimintaympäristön lisäksi muun muassa apuvälineillä saavutettavat tietotekniset ratkaisut ja asianmukaiset neuvontapalvelut. Kuntien vammaisille ihmisille osoittamat palvelut ovat tärkeä ja monille välttämätön edellytys opiskelulle. Omien valmiuksien kehittäminen ei saa kaatua näiden palvelujen riittämättömyyteen.

Syrjäytymisen ehkäisyyn kiinnitettävä huomiota

Koulutuksen ulkopuolelle jäämisellä on merkittävä yhteys syrjäytymiseen, työttömyyteen ja huono-osaisuuteen. Riittävä koulutus on edellytys työelämässä, mutta myös arjessa selviämiseen. Koulutuspolun katkeamisella on kielteisiä yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia vaikutuksia ja sitä on ehkäistävä. Merkittävä osa koulun kasvatustehtävää onkin tukea oppilaita heidän omien tavoitteidensa saavuttamisessa sekä valmistaa toimimaan yhteiskunnassa. Tätä tehtävää voidaan pedagogisin keinoin tukea jo varhaiskasvatuksesta saakka ja siten parantaa erilaisista taustoista tulevien oppilaiden koulunkäynti- ja opiskelukykyä sekä tunnistaa varhain mahdollisia ongelmia. Varhainen tunnistaminen auttaa löytämään sopivat oppimistavat ja tarvittaessa myös tukikeinot.

Kaikilla koulutusasteilla koulutukseen hakeutumisen esteitä on purettava siten, että maahanmuuttajataustaisten osuus myös korkeakoulutuksessa vastaa heidän osuuttaan väestöstä. Koulutuksella on merkittävä rooli maahanmuuttajien integroitumisessa yhteiskuntaan. Maahanmuuttajille suunnattua kotimaisten kielten sekä kulttuurin koulutusta on lisättävä. Samalla on annettava mahdollisuus oman äidinkielen oppimiseen. Romanian alhainen koulutustaso on yleiseurooppalainen ongelma, johon on etsittävä ratkaisua myös Suomessa

Suomalaisessa koulutusjärjestelmällä oppilasarvioinnilla on suuri merkitys. Arvosanat määrittelevät paljon oppilaiden ja opiskelijoiden tulevaisuuden mahdollisuuksia, mutta ne eivät ole koskaan yksiselitteisiä. Tutkimusten mukaan myös muut kuin itse opintasuoritukseen liittyvät seikat, kuten oppilaan tai opiskelijan luonteenpiirteet tai sukupuoli voivat vaikuttaa arviointiin hyvistä pyrkimyksistä huolimatta. Tällaisten rakenteiden tunnistaminen ja tasapuolisten arviointimenetelmien takaaminen on tärkeä osa koulutuksen kehittämistä.

Toimenpide-ehdotuksia:

- Peruskoulujen opetusryhmien enimmäiskoko on rajattava lailla.
- Peruskouluissa erityistä tukea vaativille oppilaille on järjestettävä mahdollisuus osallistua samaan opiskeluun muiden kanssa erillisen erityisopetuksen sijasta.
- Peruskouluissa ja toisella asteella oppilaiden oppialavalintoja tulee tukea heidän omista kiinnostuksistaan lähtien ja sukupuolitunteista odotuksista poikkeaviin valintoihin tulee erityisesti rohkaista.
- Anonyymit koe- ja tenttikäytännöt tulee ottaa käyttöön toisella ja korkea-asteella. Perusasteella tärkeimmät oppilasarviointit on suoritettava nimettömästi.
- Kaikissa oppilaitoksissa on oltava vähintään kaksi eri sukupuolta olevaa yhdyshenkilöä sukupuoleen perustuvan ja seksuaalisen häirinnän tapauksia varten. Jokaisessa oppilaitoksessa on laadittava tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.
- Erityisesti maahanmuuttaja- ja romanitustaisten opinto-ohjaukseen on panostettava ja tiedotusta tällaisten nuorten huoltajille on lisättävä.
- Kuntien tarjoamien vammaispalveluiden pitää mahdollistaa myös omaehtoinen opiskelu vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.
- Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä on kehitettävä keinoja aliedustettujen ryhmien koulutukseen hakeutumisen lisäämiseksi.
- Kaikissa oppilaitoksissa kotimaisten vähemmistökielten asema on turvattava.
- Peruskoulussa on tuettava romanilasten identiteettiä antamalla mahdollisuuksia romanikielen opiskeluun.

OIKEA KOULUTUS, OIKEASSA PAIKASSA, OIKEAAN TARPEESEEN

Maantieteellisesti suomalaisen koulutuksen pohjana on koko maan tarpeisiin vastaava, kattava koulutusverkko, jonka yksiköt ovat toimivan kokoisia ja käyttäjilleen tarkoituksenmukaisia. Opetuksen korkeasta laadusta on huolehdittava kaikkialla alueellisia erityistarpeita unohtamatta. Vapaan sivistystyön tehtävä on toimia paikallisena kulttuuripalveluna ja kaikenlaisen tiedon lähioppimisympäristönä.

Varhaiskasvatus ja peruskoulu lähipalveluina

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen täytyy olla tasaisen korkealaatuista läpi koko maan. Vahva ja valtakunnallisesti profiililtaan yhtenäinen peruskoulu on Suomen yhteiskunnallisen yhdenvertaisuuden peruskiviä. Vain laaja ja ammattitaitoinen valtakunnallinen esi- ja perusopetus lähikouluineen takaa tasa-arvoiset lähtökohdat jatkokoulutukseen hakeutuville nuorille. Lähikoulujen, esiopetus- ja päivähoitopaikkojen merkittävin haaste on joustaa alueensa tarpeiden mukaan tasa-arvosta tinkimättä. Maaseudulla pienetkin kyläkoulut edistävät kylien elinvoimaa ja

estävät maaseudun tyhjenemistä. Koulumatkat eivät saa kasvaa kohtuuttoman pitkiksi ja lasten mahdollisuutta käydä koulua mahdollisimman lähellä kotia on edistettävä kuntarajoista riippumatta

Kunnille on turvattava riittävät resurssit erityisopetuksen järjestämiseksi kaikkialla, missä sitä tarvitaan. Myös jollakin alalla poikkeuksellisen lahjakkaiden oppilaiden täytyy voida opiskella lähikoulussaan siten, että tavanomaista syvällisempää ja nopeammin etenevää opetusta on saatavissa esimerkiksi tuetun kerhotoiminnan kautta.

Toisen asteen koulutuspaikka kotiseudulla

Ammatillisen koulutuksen ja lukioiden tiheä verkko antaa mahdollisuuden tarjota peruskoulun päättävälle jatkokoulutuspaikka läheltä kotia. Toisen asteen kouluilla on merkitystä myös peruskoulun yläluokkien säilymiselle harvaan asutuilla alueilla. Toisen asteen koulutuksen kustannusten jako koulutuksen järjestämiskunnan ja opiskelijan kotikunnan välillä on selkeytettävä.

Kun väki vähenee, toimiva kouluverkko voidaan turvata alueellisia ja paikallisia rajoja ylittävällä seutuyhteistyöllä esimerkiksi opettajaresurssien ja kurssitarjonnan osalta. Kaikenlaiset yhteistyöhankkeet ja opetusjärjestelyt, kuten verkko-opetus, on rakennettava opiskelijalähtöisesti, ei palvelemaan vain koulutuksen järjestäjän intressejä. Myös esimerkiksi opettajakoulutuksen harjoittelu- ja kenttäkoulujen opettajien työnkuvia voidaan monipuolistaa kouluverkko-yhteistyön kautta.

Korkeakoulutuksen sijoittumisen on perustuttava todelliseen koulutustarpeeseen

Korkeakoulut toimivat globaalissa viitekehyksessä ja ne kantavat vastuun myös globaalien kysymysten ratkaisuun tarvittavan tiedon tuottajina. Niillä on oltava edellytykset kansainvälisesti laadukkaana koulutuksen tuottamiseen. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toimipisteiden sijoittelun ja koulutusmäärien pohjana on oltava aito koulutustarve. Jokainen korkeakouluyksikkö täytyy perustella valtakunnallisesti huomioiden niiden alueelliset vaikutukset. Oppilaitosten välistä yhteistyötä on vahvistettava ja työnjakoa selkiytettävä korkeakoulutuksen dualimallin puitteissa päällekkäisyyksien ja turhan kilpailun vähentämiseksi.

Alueellisiin tarpeisiin lähtevälle koulutukselle ja soveltavalle tutkimukselle on sijansa. Ammattikorkeakoulujen tehtäväkenttään tällainen soveltuu hyvin ja niitä voidaan käyttää tarkasti räätälöityjen alueellisten tutkimus- ja osaamistarpeiden täyttämiseen.

Toimenpide-ehdotuksia:

- Päivähoitopaikkojen ja koulujen pitää olla helposti saavutettavissa eivätkä oppilaiden matkat niihin saa muodostua kohtuuttoman pitkiksi. Kuntarajat eivät saa estää lasten mahdollisuutta käydä koulua mahdollisimman lähellä kotia.
- Varhaiskasvatus on kunnissa siirrettävä osaksi sivistys- ja koulutointa.
- Toisen asteen oppilaitokset on sijoitettava maakunnallisen suunnitelman mukaan.
- Korkeakoulujen toimipisteiden sijoittumisen pitää olla aina perusteltu myös valtakunnallisesti.
- Korkeakoulujen sijoittamista arvioitaessa on huolehdittava siitä, että paikkakunnalla on mahdollisuus järjestää kattavasti opintososiaaliset palvelut.
- Vapaan sivistystyön ja ammatillisen aikuiskoulutuksen alueellinen saatavuus on turvattava.

KOULUTUS JA TYÖLLISYYS

Yksi koulutuksen mielekkyyden perusta on se, millaiset valmiudet se antaa työskennellä koulutuksen jälkeen tehtävissä, jotka vastaavat opiskelijan valmiuksia ja kiinnostuksen kohteita. Epäonnistunut koulutuksen kohdentaminen paitsi antaa katteettomia lupauksia työmarkkinoiden odotuksista opiskelijalle, on usein myös huonoa julkisten resurssien käyttöä.

Opintojen ohjauksella oikea kuva koulutuksesta

Opinto-ohjaus peruskouluissa ja toisella asteella on keino mielekkään opiskelu- ja työuran löytämiseen. Hyvä opinto-ohjaus antaa opiskelijalle riittävät tiedot jatkokoulutuksen tarjoamista mahdollisuuksista sekä sen vaatimuksista. Se sujuvoittaa siirtymistä jatko-opintoihin ja vähentää riskiä opintojen keskeyttämiseen. Kunnissa sekä opinto-ohjaajien koulutuksessa tämä on otettava vakavasti.

Koulutus työvoimapolitiikan keinona

Koulutuksella voidaan jossain määrin ohjata työmarkkinoiden kehitystä. Koulutuspolitiikka työllisyyspolitiikan keinona on kuitenkin varsin rajallinen. Erityisesti korkeakoulutuksen aikajänne on niin pitkä, että luotettavia ennusteita koulutustarpeesta työmarkkinoihin nähden on erittäin vaikea laatia. Korkeakoulututkintoon sisällytettävien opintojen laajuutta ei tule rajoittaa. Uudet työmarkkinat edellyttävät työntekijöiltä muutoskykyä, hyviä kommunikaatio- ja verkostoitumistaitoa ja kykyä hankkia uusia valmiuksia. Tämä puoltaa sitä, että kaiken koulutuksen ei tarvitsekaan palvella täsmällisesti erityisiä työelämän tarpeita, vaan laajasti kullekin alalle eri tehtäviin valmistava koulutus on usein myös parasta koulutuspolitiikkaa työllisyyden kannalta. Opiskelijalla tulee olla myös mahdollisuus vaihtaa alaa, ja ennen kaikkea opiskella aiheita ja aineita yhdistellen.

Täydennyskoulutus ja epämuodollisen osaamisen tunnustaminen arvoonsa

Suomalaisten yleinen koulutustaso kohoaa nopeasti. Työelämässä pärjääminen edellyttää osaamisen päivittämistä ja uusien valmiuksien hankintaa. Tämä edellyttää läpinäkyvää ja joustavaa aikuiskoulutuksen tarjontaa ja tukijärjestelmää, joka vastaa myös korkeasti koulutettujen tarpeisiin. Nykyinen kolmijako työvoimapolitiittiseen koulutukseen, omaehtoiseen koulutukseen sekä henkilöstökoulutukseen on perusteltu, mutta niiden välistä työnjakoa sekä järjestämisvastuita on selkeytettävä. Tutkintotavoitteisen koulutuksen tarpeetonta käyttöä täydennyskoulutukseen on vähennettävä erityisesti akateemisesti koulutettujen osalta. Myös vapaan sivistystyön toimijat – kansalaisopistot, kansanopistot, liikunnan koulutuskeskukset, opintokeskukset ja kesäyliopistot – tarjoavat moninaista epämuodollista koulutusta, jolla on käyttöä työelämässä.

Toimenpide-ehdotuksia:

- Peruskoulussa ja toisella asteella opintojen ja ammatinvalinnan ohjausta on vahvistettava siten, että opiskelijalla on realistinen kuva jatko-opintojen edellyttämistä vaatimuksista sekä

- niiden antamista työelämävalmiuksista.
- Opinto-ohjaukseen on suunnattava lisää resursseja kaikilla koulutusasteilla.
  - Kytkeä ammatti- tai ammattikorkeakoulutukseen hakeutumisen ja työttömyysetuuksien saamisen välillä (ns. pakkohaku) alle 25-vuotiaiden kohdalla on lopetettava.
  - Toisella asteella on lisättävä mahdollisuuksia oppisopimuskoulutukseen esimerkiksi parantamalla työnantajien kannusteita.
  - Korkeakoulutuksessa koulutusmääriä on tarkasteltava ala- ja aluekohtaisesti tulevaisuuden työllisyysmahdollisuudet huomioon ottaen.
  - Ulkomaalaisten opiskelijoiden tulee voida valmistuttuaan jäädä hakemaan töitä Suomesta nykyistä pidempään.
  - Opiskelu työttömyyden aikana on tehtävä mahdolliseksi ilman työttömyyskorvauksen menettämistä.
  - Virallisen koulutusjärjestelmän ulkopuolella, esimerkiksi järjestötoiminnassa, opittujen tietojen ja taitojen tunnistamista ja tunnustamista työelämässä ja osana virallisia tutkintoja tulee edelleen kehittää.

HYVÄT PALVELUT JA TUKIJÄRJESTELMÄT OVAT OSALLISTUMISEN EDELLYTYS

Koulunkäynnin ja opiskelun sujuvuus edellyttää hyviä tukijärjestelmiä ja palveluita. Riittävä taloudellinen tuki poistaa esteitä koulutukseen hakeutumiselle ja hyvinvointia tukevat palvelut tukevat yksilöä opintojen eri vaiheissa. Opiskelu ei ole vain koulutunneilla ja luennoilla käsiteltyjen asioiden omaksumista. Parhaimmillaan koulutuksessa voi oppia yhteiskunnallisen osallistumisen taitoja. Opiskelijoiden ja koululaisten osallisuus oppilaitoksen päätöksentekoon paitsi tukee tätä tehtävää, myös edistää oppilaitosdemokratiaa ja parantaa päätöksentekoa.

Riittävä taloudellinen tuki täyspäiväiseen opiskeluun

Opiskelun riittävä taloudellinen tuki mahdollistaa opiskeluun hakeutumisen myös niille, joilla ei ole mahdollisuutta rahoittaa opintojaan työtuloilla, vanhempien tuella tai omilla säästöillä. Samalla se antaa mahdollisuuden keskittyä täyspäiväiseen opiskeluun. Vihreiden esittämä perustulomalli soveltuu erinomaisesti opiskelijan toimeentuloturvan muodoksi. Opintotuen ensimmäisiä askeleita kohti perustulon kaltaista järjestelmää olisi opintorahan tason korottaminen siten, että se vastaa suuruudeltaan muuta vähimmäistoimeentuloturvaa eikä opiskelijalta edellytetä lainan ottamista kohtuullisen toimeentulon saavuttamiseksi.

Hyvinvoivan opiskelijan opinnot sujuvat

Opiskelijalla on opiskelupaikkakunnasta riippumatta oltava oikeus riittävään ja asiantuntevaan opiskeluterveydenhuoltoon. Erityisesti mielenterveyspalveluja on oltava riittävästi saatavilla. Opiskelukykyyn on kiinnitettävä huomiota samalla tavoin kuin työkykyyn nykyisin. Laadukas opiskelija-asuminen on menestyksekkään opiskelun perustekijä. Oppilaitospaikkakuntien täytyy ylläpitää riittävästi edullisia opiskelija-asuntoja. Koulutuspoliittisia ratkaisuja tehtäessä on huolehdittava, että paikkakunnalla tai oppilaitoksessa on mahdollista järjestää riittävät opintososiaaliset palvelut.

Oppilaitoksissa tulee olla riittävästi opintopsykologeja ja -kuraattoreja opiskelijoiden saatavilla. Opintojen tulee tukea ihmisen hyvinvointia ja joustaa elämäntilanteen mukaan, ei stressata ihmisiä työuupumukseen.

Liikunnalla ja ruokailulla on merkittävä yhteys terveyteen ja hyvinvointiin. Laadukas kouluruokailu edistää lasten terveyttä ja kasvattaa terveellisiin ruokailutapoihin. Ylemmän asteen oppilaitoksissa ruokailun tukemisella on paitsi terveyttä edistävä, myös taloudellinen vaikutus. Koululiikunnan asema on turvattava ja korkeakoulujen liikuntapalveluita on kehitettävä monipuolisesti. Tyttöjen ja poikien yhteistä liikunnanopetusta on lisättävä. Välituntiliikunnan mahdollisuuksia on parannettava lasten ja nuorten oppilaitoksissa.

Osallistuminen on parasta oppia aktiiviseen kansalaisuuteen

Toimivien opintososiaalisten etuuskien sekä palveluiden ohella tasapuolista osallistumista koulutukseen varmistaa myös oppilaiden ja opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet oppilaitoksensa toimintaan. Oppilas-, opiskelija- ja ylioppilaskuntatoiminta vahvistaa demokratiaa oppilaitoksissa sekä samalla toteuttaa koulutuksen yhtä perustehtävää eli valmistamista osallistuvaan ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Poliitikasta keskusteleminen ja poliittisen päätöksenteon käsittely on luonteva osa oppilaitosten yhteiskuntakasvatusta eikä sitä pidä pelätä. Yhteiskunnallisten järjestöjen ja erilaisten vähemmistöjen edustajien kouluvierailuja tulee kannustaa. Oppilas-, opiskelija- ja ylioppilaskuntia on kuultava kunnallispolitiikassa nuoria koskevissa asioissa.

Toimenpide-ehdotuksia:

- Kaikilla koulutusasteilla on tuettava oppilaiden ja opiskelijoiden osallistumista oppilaitoksen päätöksentekoon.
- Korkeakouluissa opiskelijoiden sekä eri henkilöstöryhmien tasapainoinen edustus päätöksenteossa on turvattava.
- Toisella asteella ja korkeakouluissa opiskelun tukipalvelut on järjestettävä niin, että kaikenlaiset oppilaat ja opiskelijat voivat mahdollisimman paljon osallistua samaan opiskeluun.
- Peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa oppilas- ja opiskelijahuoltoon on turvattava riittävät resurssit varhaisen ongelmiin puuttumisen turvaamiseksi.
- Kunnissa on aktiivisesti valvottava, että toisen asteen opiskelijaterveydenhuollon resurssit ovat lainmukaisella tasolla.
- Koulutuspoliittisia ratkaisuja tehtäessä on huolehdittava siitä, että paikkakunnalla on mahdollisuus järjestää kattavasti opintososiaaliset palvelut.
- Ammattikorkeakouluopiskelijoille on luotava terveydenhoitojärjestelmä, joka takaa heille laadukkaat terveyspalvelut opiskelupaikkakunnalla.
- Toisella asteella ja korkeakoulutuksessa opintorahan tason on mahdollistettava aidosti täysipäiväinen opiskelu ja opintotuen tason on seurattava elinkustannusten kehitystä.
- Aikuiskoulutuksen toimeentuloa turvaavia tukimuotoja on yhtenäistettävä ja järjestelmää selkeytettävä.
- Opiskelijoilla tulee olla todellinen oikeus asumisen tukeen ympärivuotisesti.
- Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen on seurattava aterioiden enimmäishinnan korotuksia.
- Opintotuen huoltajakorotus tulee toteuttaa.

KOULUTUKSEN RAHOITUS

Vihreille koulutukseen panostaminen on tärkeä arvovalinta. Koulutus luo hyvinvointia ja tasa-arvoa ja tekee elämästä mielekästä. Tämän vuoksi koulutuksen ja tieteen riittävä rahoitus on tärkeää laadun takaamiseksi. Tutkintoon johtavan koulutuksen tulee aina olla maksutonta.

Koulutuksen kuuluu olla maksutonta ja julkisesti rahoitettua

Koulutuksen tasa-arvon ja tieteen vapauden vuoksi rahoituksen selkärangan on oltava julkisessa rahoituksessa ja perustutkimuksen edellytykset on kaikilla aloilla taattava verovaroin. Tutkintoon johtavan koulutuksen maksuttomuus kaikilla asteilla on tärkeä perusarvo. Erityisesti toisella asteella opetuksen maksuttomuuden lisäksi oppimateriaalien hinta ja tutkintomaksut, kuten ylioppilastutkintomaksu, eivät saa olla esteenä koulutukseen osallistumiselle.

Yksityisellä rahoituksella on korkeakoulutuksessa oma osuutensa samoin kuin vapaassa sivistystyössä opiskelijamaksutuotoilla. Enimmilläänkin niillä voi olla kuitenkin vain täydentävä rooli. Yksityisen rahoituksen lisääntyminen ei saa merkitä, että oppilaitos- tai tiedeyhteisön jäsenten vaikutusmahdollisuudet omaan työympäristöönsä heikkenevät olennaisesti tai katoavat kokonaan.

Rahoituksella voidaan tukea tasa-arvoa

Rahoituksen suuntaamisella voidaan parantaa heikossa asemassa olevien ryhmien mahdollisuutta kouluttautua. Esimerkkeinä mainittakoon maahanmuuttajien valmistava sekä kieli- ja kotoutumiskoulutus, romanien koulutustason nostamiseen tähtäävät projektit sekä täysin koulutusta vailla olevien ihmisten koulutukseen panostaminen. On oikeutettua suunnata resursseja heikommassa asemassa olevien koulutukseen. Valtion on omalta osaltaan turvattava kunnille riittävät resurssit koulutuksen erityistarpeiden huomioimiseen.

Tulosohjauksessa käytettävä laadullisia kriteerejä

Muussa koulutuksessa kuin yleissivistävässä opetuksessa tuloksellisuusrahoituksella voidaan ohjata koulutusta haluttuun suuntaan. Tuloskriteerien on kuitenkin oltava niin monipuolisia, että ne ottavat riittävästi huomioon eri oppilaitosten erityispiirteet. Tuloksellisuutta mitattaessa on keskityttävä oppilaitoksen vaikutukseen ja kontrolloitava oppilaiden lähtötasojen erot. Jatkossa tulosohjauksella pitää tukea panostamista opetukseen, ja laadullisia kriteerejä on kehitettävä määrällisten rinnalle.

Elinikäinen oppiminen edellyttää rahoituksen uudelleenjärjestämistä

Elinikäisen oppimisen nimissä täydennyskoulutuksen rahoitukseen tulisi kehittää uusia rahoitusmalleja. Täydennyskoulutusta varten suunniteltu koulutusrahasto tai koulutusseteli voisi olla keino kannustaa kouluttautumaan edelleen. Täydennyskoulutuksen tulee tavoittaa työelämässä mukana olevat kaikilla koulutuksen tasoilla.

Toimenpide-ehdotuksia:

- Peruskouluille, joiden oppilailla on suurempi syrjäytymisriski, on kuntien annettava enemmän resursseja eli niin sanottua positiivisen erityiskohtelun rahaa.
- Peruskouluissa resurssien tason pitää pystyä takaamaan riittävän pienet ryhmäkoot ja suositusten mukaiset tukipalvelut.
- Luonto- ja ympäristökoulut on saatava valtionavun piiriin.
- Sivistyksellisiä perusoikeuksia perustuslaissa on laajennettava koskemaan maksutonta koulutusta myös toisella asteella ja korkeakoulutuksessa.
- Korkeakoulujen rahoituksessa laadullisten kriteerien osuutta on kasvatettava. Kriteereinä voidaan käyttää esimerkiksi erilaisia opintojen sujuvuutta parantaviin järjestelyihin liittyviä mittareita.
- Millään koulutusasteella julkisen rahoituksen jako ei saa perustua oppilaitoksen kyvyille hankkia ulkopuolista rahoitusta.
- Yliopistojen rahoituksessa on huomioitava erikseen sekä alemmat että ylemmät korkeakoulututkinnot, vaikka opiskelijat valitaan suorittamaan suoraan maisterin tutkinto.
- Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja aikuis- ja täydennyskoulutuksessa omaehtoista täydentävää opiskelua on tuettava opintosetelein nykyistä enemmän koulutuksessa aliedustettujen ryhmien laajemman osallistumisen turvaamiseksi.
- Vapaan sivistystyön yksiköiden rahoitus on jatkossakin kohdennettava suoraan koulutusyksiköiden ylläpitäjille.
- Täydennyskoulutuksessa työnantajien osuutta rahoituksesta voidaan kasvattaa, jos koulutus on suoraan työnantajan tarpeisiin suunnattu.